

Un nou model de llengua

MARC CAPDEVILA

POESIA

Albert Balasch, *Decaer*. Edició bilingüe amb traducció al castellà d'Eva Garrido i Andreu Jaume. Lumen. Barcelona, 2003.

L'Albert Balasch és un frau –o, si més no, això deia en aquest diari fa uns quants mesos: “Visc en un frau. I, tot i ser-ne conscient, continuo atiant la flama d'aquest frau”.

El frau de l'Albert Balasch és aquest: vol callar i no para de parlar. El desembre passat Pagès Editors publicava el seu primer poemari, *Què ha estat això*, premi de poesia Benet Ribas dels Recull –poemari que reunia els poemes que Balasch va escriure del 1996 al 2000–. Ara, la prestigiosa col·lecció de poesia de l'editorial Lumen acaba de publicar, en edició bilingüe català-castellà el seu segon poemari: *Decaer*.

Voler callar i no parar de parlar és un frau, però no una contradicció. L'Albert Balasch no para de parlar *justament perquè* vol callar. Perquè, com diuen les seves paraules, “cada escriptor que escriu ho fa, cada vegada que escriu, per no tornar a escriure mai més”, per arribar a dir algun dia “encara un únic vers per acabar encara”.

I és clar: un no pot parlar per callar amb la mateixa llengua amb la qual un parla per intentar comunicar-se. La llengua d'Albert Balasch és una llengua que es va desfent a mesura que es va fent, que diu una cosa en un vers per rectificar-la o matisar-la o negar-la en el següent. Una llengua que aconsegueix callar mitjançant la seva pobresa, evitant tots els artificis de les metàfores, tota la precisió dels adjectius... Una llengua que només confia en la indeterminació de les locucions adverbials, en la frescor de les expressions gastades, en la concreció dels substantius més abstractes: “De vegades potser senyor / només potser / per sota terra o per on sigui / m'arrossego una mica / i potser / de vegades una mica passen coses / senyor les coses que m'esperen / em passen sota terra// (les coses que no dius senyor)”.

SENSE RETÒRICA

Amb tot això, Albert Balasch ha plantejat un nou model de llengua. Ho diu Andreu Jaume en l'excel·lent pròleg del llibre: *Decaer* constitueix “en el

panorama de la poesia catalana actual –y aún hispánica– un punto de inflexión o, cuanto menos, un punto y aparte de riesgo y afirmación considerable”. *Decaer* planteja l'abandó de la verbositat i la retòrica noucentistes que la llengua catalana encara arrossega, i el retorn a la tradició medieval, que va ser qui va crear, al cap i a la fi, la llengua catalana i en va deixar els clàssics més grans.

I, a la vegada, la llengua d'Albert Balasch és una llengua absolutament contemporània. La llengua del frau, la llengua que parla per callar, sobreviu al trauma que durant tot el segle XX i part del XIX ha sacsejat la poesia: la pèrdua de confiança, per part del poeta, en les pròpies paraules. En els poemes d'Albert Balasch, la llengua ja no queda encallada en el joc, l'experiment o la provatura amb què bona part de la poesia contemporània demostra, estèrilment, la poca confiança que es mereixen les seves paraules. Ara la llengua torna a ser un mecanisme expressiu que funciona tal com el poeta vol que funcioni. I tot s'esdevé llavors: el poeta vol callar i calla, i enmig del seu silenci estremeix l'aparició d'una veu poètica. Una veu

plena de ressonàncies beckettianes, bíbliques, elliotianes i de tants i tants..., i sobretot una veu terriblement pròpia.

Ho diu també Andreu Jaume en el pròleg: *Decaer* és un llibre que sap “*arañar en zonas oscuras y darse la vuelta sin explicaciones*”. Si el sentit d'un poema és soterrat, obscur o silenciós ho és, senzillament, perquè el món de poeta també ho és. La voluntat de silenci no és només una elecció poètica, és també una elecció vital, com demostra el següent i revelador vers: “Balasch Balaksch”. El poeta uneix, en ell, el seu (cognom a un error del mot que, segons contem, es va inventar Hölderlin quan es va tornar boig: *Pallaksch*. Un mot que volia dir sí i no a la vegada; és a dir, un mot que callava mentre parlava.

LA CONDICIÓN HUMANA

La veu busca el silenci, senzillament, com la vida busca la seva caiguda. En la veu d'Albert Balasch ressona una caiguda que no és, en cap moment, un estat d'ànim, sinó la mateixa condició humana –cosa que el porta a l'afirmació: “Tan sols un cuc pot ser optimista”–. En la veu d'Al-

Albert Balasch ha publicat el seu segon poemari

bert Balasch ressonen les veus dels místics de la negació –com ara Trakl, Weil i tants i tants...– que sempre van creure que només en els paisatges de la desolació hi podia haver, encara, alguna esperança: “Bé / qui sap si algú s'està indiferent sota el diluvi / cantant el salm dels salms: / El que facis, fes-ho tristament. / El que digues, digue-ho tristament”, diu un dels poemes de Balasch.

Un darrer punt i a part es mereixen les característiques específiques d'aquesta primera edició de *Decaer*. Val la pena recordar que *Decaer* encara no ha estat publicat, exclusivament, en la seva llengua original, en català. Si recordem, també, que Albert Balasch era, tot just fa tres mesos, un poeta encara inèdit, entendrem com n'és de valenta i de lloable l'aposta de l'Editorial Lumen per *Decaer*.

Xucladors de sang

JOAN AGUT

NARRATIVA

Emili Olcina,
El llit sota la tomba.
Laertes. Barcelona, 2003.

El vampirisme és una antiga creença que prové de l'antic Egipte i Babilònia difosa arreu, especialment a Transsilvània i als pobles eslaus. El vampir és un mort en vida. Hom imaginava que esdevenien vampirs aquelles persones que morien abans d'hora, de mort violenta o accidental, i que aferrats a la vida sorgien de sota les tombes per xuclar la sang dels vius, generalment dorments, per tal de continuar en vida. El mite dels vampirs fou tractat per diversos escriptors romàntics i moderns, tradició literària que ha arribat fins als nostres dies i que gràcies a l'obra més cèlebre, *El comte Dràcula* (1897), de Bram Sto-

ker, ha estat matèria de més d'un film de terror.

Emili Olcina, narrador i assagista, autor de les novel·les *La catedral buida* i *La deesa nua* i de l'estudi *L'art i el cos de Madonna*, després de publicar *Antologia de narrativa fantàstica catalana*, ens ofereix *El llit sota la tomba*, subtítolada *Antologia de la narrativa de vampirs, de Goethe a Scott Fitzgerald, 1797-1927*.

LA TRADICIÓN DELS VAMPIRS

L'obra d'Olcina ve precedida d'un estudi sobre la tradició literària dels vampirs, la seva presència a Occident, els anys de l'esclat del mite al segle XVIII, els vampirs davant dels ulls de la ciència, les implicacions sexuals del vampirisme i altres aspectes relacionats amb el tema. Encara que l'antologia solament abasta fins a l'any 1927, l'autor assenyala que la qüestió dels vampirs arriba fins als nostres dies i es fa present en l'obra d'escriptors com ara Lawrence Durrell, D.H. Lawrence i Joan Perucho.

La selecció de textos arrenca amb la balada *La núvia de Corint*, de J.W. Goethe, publicada el 1797 i considerada l'obra inaugural de la narrativa de vampirs a Europa. El segueix *El vampir* (1819), inicialment atribuïda a Lord Byron, però escrita realment per John W. Polidori. Theophile Gautier amb *La morta enamorada* (1836), admirada per Charles Baudelaire, continua la sèrie. *La família del Vurdalak* (1884), d'Aleksei K. Tolstoi, se suma al recull, com *Què era allò* (1859), de l'irlandès Fitz-James O'Brien, *Perquè la sang és la vida* (1911), de F. Marion Crawford, *El convidat de Dràcula* (1897), de Bram Stoker, *La xucladora*, de Joaquim Ruyra, publicat en el recull de narracions *Marines i boscatges* (1903), i a *Pinya de rosa* (1920), *La línia de frontera* (1924), de D. H. Lawrence, i, finalment, *Un breu retorn a la llar* (1927), de F. Scott Fitzgerald, que clou l'antologia.

En conjunt, *El llit sota la tomba* aplega deu textos sobre vampirisme, de valor literari

divers, representants dels corrents romàntic, modernista i contemporani. Entre els primers caldria destacar les narracions de Theophile Gautier i Bram Stoker, la de Joaquim Ruyra entre els segons i les de D.H. Lawrence i Fitzgerald en els darrers. Considerada en bloc, l'antologia d'Emili Olcina és una obra prou destacable que dona una idea de les grans possibilitats literàries d'un mite profundament arrelat en l'inconscient col·lectiu d'Occident amb múltiples derivacions ètiques i estètiques.

Si, per altra banda, considerem que el mot *vampir* també té accepció de persona que explota cruelment els altres o que s'enriqueix empobrint els altres, és fàcil deduir que l'antologia del vampirisme podria tenir unes dimensions considerables. Una bona part de la literatura s'ha ocupat d'aquest tema i veient com va el món és lògic pensar que la ignominia del vampirisme continuarà present durant molts anys en la narrativa contemporània. Els propòsits de l'antòleg eren, però, uns altres i cal convenir que la tria feta per Olcina és prou significativa i ben feta per saludar l'aparició d'aquest llibre curiós i remarcable.